

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-2-49 (İlk İnceleme)
Karar Sayısı : 05-44/636-168
Karar Tarihi : 8.7.2005

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfık ÜNAL,
Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, M. Sıraç ASLAN,
Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN

B. RAPORTÖRLER : Derya YENİŞEN, Fatma GÖZLÜKAYA

C. ŞİKAYET EDEN : Gizlilik talebi vardır.
Temsilci Prof. Dr. İ. Yılmaz ASLAN
Polaris Plaza 1/16 34398 Maslak/İstanbul

20

**D.HAKKINDA
İLK İNCELEME
YAPILAN** : Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği
TRT Sitesi Seslendirme Müdürlüğü
Zemin Kat A-Z-105 Oran/Ankara

E. DOSYA KONUSU: Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği (Ses-Bir) tarafından 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı olarak seslendirme sanatçılarının faaliyetlerinin zorlaştırıldığı ve fiyat tespiti yapıldığı iddiası ve geçici tedbir kararı verilmesi talebi.

30

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Şikayet dilekçesinde özetle,

- Seslendirme sanatçılarının gerçek şahıs olup seslendirme stüdyoları, TV kanalı gibi teşebbüslere seslendirme hizmeti faaliyeti ile uğraşan ve bu nitelikleri ile 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre "gerçek kişi teşebbüs" oldukları,
- Ses-Bir'in Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve , Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri Federasyonları Hakkında Tüzük doğrultusunda bağlantılı hak sahibi icracı sanatçılar alanında faaliyet göstermek üzere 24.4.2001 tarihinde kurulmuş mesleki birlik olduğu,

40

05-44/636-168

- 50
- Tüzüğün 4. maddesi hükmüne göre, meslek birliklerinin kamu kurum ve kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile ilişkilerinde, birliğe kayıtlı eser sahibi ve bağlantılı hak sahibinin haklarının takibinde, üyelerin devrettikleri haklar çerçevesinde yetkili kılındıkları ancak, eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinin, birliğe devretmedikleri haklarını bireysel olarak da takip edebilecekleri, diğer bir ifade ile kanuni olarak birliğe üye olma zorunluluğunun bulunmadığı,
- 60
- Ses-Bir'in 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde tarif edilen teşebbüs birliklerinden olduğu,
 - Ses-Bir'in, 21.12.2004 tarihli, özel tv kanalları ve özel seslendirme stüdyolarına yönelik "Seslendirme Ücret Tarifesi" konulu faks metni ile, 01.01.2005 tarihinden geçerli olmak üzere, özel tv kanalları, sinemalar ve diğer özel kuruluşlar için özel seslendirme stüdyolarında ya da özel tv kanallarında yapılacak seslendirmelere ekte belirlenmiş olan ücretlerin uygulanacağını, daha sonra yapılacak ücret artırımlarının TRT'nin yapacağı zamdan daha az olmayacağını, TRT ile aynı tarihlerde özel tv kanalları ve özel stüdyolarının da seslendirme ücretlerine zam yapacaklarını bildirdiği,
 - Stüdyo ve televizyonlara gönderilen bir başka yazılı metinde Birlik tarafından, "düz metinler için aynı tarife uygulanır, yerli dizi ve filmler için belirlenen ücretlerin iki katı fiyat uygulanır, şarkı söylemeyi gerektiren roller ve müzikaller için belirlenen ücretin iki katı ücret uygulanır. (Sinemada gösterime giren filmler hariç), seslendirme yönetmeni ücreti olarak taban fiyatın 2 katı ücret uygulanır, bir seslendirme sanatçısına bir filmde en fazla üç rol konuşturulabilir" yönünde ifadeler kullanıldığı,
- 70
- Ses-Bir'in bir teşebbüs birliği olarak piyasada oluşacak rekabet ortamı sonucunda belirlenecek, seslendirme sanatçısına bir filmde verilebilecek en fazla rol gibi parametreleri dolaylı olarak piyasa dışında belirlediği ve rekabeti ihlal ettiği,
 - Ses-Bir'in seslendirme ücreti tarifelerini belirleme yetkisi ile ilgili olarak , Tüzük'ün "Sözleşmelerde Göz Önünde Bulundurulacak Ölçütler" başlıklı 40A maddesinde birliklerin aldıkları yetki belgeleri çerçevesinde eserlerin, icraların, tespitlerin ve yayınların kullanımına ve tarifelere ilişkin sözleşmeleri yaparken göz önünde bulunduracakları kriterlere dayanmak zorunda olduğu ve bu madde hükmünün Ses-Bir'e rekabet kurallarını ihlal etme istisnası tanımadığı, üyeler tarafından alacakları ücretlerin Ses-Bir tarafından belirlenmesine yönelik bir yetki devri gerçekleştirilmiş olsa dahi bu yetkinin 4054 sayılı Kanun'a uygun olarak kullanılması zorunluluğu bulunduğu,
- 80
- Bu bakımdan Ses-Bir'in her bir hizmet türü için uygulanacak taban fiyatı tespit etmesi ve artışları TRT'nin yapacağı artışlara bağlamasının 4054 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil ettiği,

90 iddia edilmektedir.

Bu gerekçelerle, Ses-Bir'in işlem ve eylemlerini konu almak üzere doğrudan rekabet soruşturması açılması, bu soruşturma kararı ile birlikte ciddi ve telafi olunamayacak zararların önlenmesi amacıyla geçici tedbir kararı alınması, şikayetçi olarak açacakları tazminat davalarında hak kaybına uğramamak için rekabet ihlallerinin mutlaka tespit edilmesi ve incelemenin her safhasında kendilerinin bilgilendirilmesi, müvekkillerin kimliklerinin gizli tutulması ve Ses-Bir'in rekabete aykırı eylemlerde bulunmasını kolaylaştıran düzenlemeler varsa bunların kaldırılmasına yönelik olarak ilgili devlet kurumları nezdinde gerekli işlemlerin yapılması talep edilmektedir.

G. DOSYANIN EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 9.5.2005 tarih, 3042 sayı ile giren başvuru dilekçesi hakkında hazırlanan 1.7.2005 tarih, 2005-2-49/İİ-05-DY sayılı İlk İnceleme Raporu 5.7.2005 tarih, REK.0.06.00.00-110/75 sayılı Başkanlık önergesi 05-44 sayılı Kurul gündemine alınarak karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda şikayet konusu eylem hakkında 4054 sayılı Kanun'un 40. vd. maddeleri uyarınca önaraştırma yapılması ya da soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

Şikayet dilekçesinde de ifade edildiği üzere, seslendirme hizmeti, tv ve sinema benzeri medyalar üzerinden izleyiciye ulaştırılan ürünlere işitsel değer katılması ve mevcut işitsel unsurlarda değişiklik yapılması olarak tanımlanabilir. Bu hizmet, sürekli bir talebi karşılamaktadır ve bu hizmetin alıcısı olan tv kanalları ve stüdyolar açısından başka bir hizmet ile ikame edilememektedir. Dolayısıyla ilgili ürün pazarı, hizmetin alıcısı olarak seslendirme stüdyolarının veya doğrudan iş veren tv kanalı vb. kuruluşların, satıcı olarak seslendirme sanatçılarının yer aldığı "seslendirme hizmetleri pazarı" olarak tespit edilmiştir.

İlgili ürün pazarına ilişkin olarak Türkiye sınırları içinde rekabet şartlarının farklılaşmasına yol açacak bir durum bulunmadığından ilgili coğrafi pazar "Türkiye Cumhuriyeti" olarak kabul edilmiştir.

I.2. Meslek Birliklerinin Statüsü

Şikayet konusu Ses-Bir, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun (5846 sayılı Kanun) uyarınca kurulan meslek birliklerindedir. Ülkemizde meslek birlikleri, 5846 sayılı Kanun'un 42. maddesi gereğince kurulmaktadır. Meslek birlikleri ile ilgili temel hükümler, Fikir ve Sanat Eseri

Sahipleri ile Komşu Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük içinde yer almaktadır.

140 Meslek birlikleri 5846 sayılı Kanun'un 42. maddesi uyarınca, Kültür Bakanlığı'nca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca onaylanan tüzük ve tip statülere uygun olarak tespit edilecek alanlarda kurulmaktadır. Aynı alanda birden çok meslek birliği kurulabilmektedir.

Bu birliklerin amacı, öncelikle eser sahipleri ve eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı hak sahipleri ile 5846 sayılı Kanun'un 52. maddesine uygun biçimde düzenlenmiş sözleşmelerle eser veya hak sahibinden malî hakları kullanma yetkilerini devralarak, Kanun'un 10. maddesine göre ilim-edebiyat eserleri üzerindeki hakları kullanmak, süreli olmayan yayınları çoğaltan ve yayanlar üyelerinin ortak çıkarlarını korumak ve bu Kanun ile tanınmış hakların idaresini ve takibini, alınacak ücretlerin tahsilini ve hak sahiplerine dağıtımını sağlamaktır.

150 Kanun'un 42/A maddesinde bu birliklerin belli başlı yükümlülükleri, üyesi olan hak sahiplerinin faaliyetlerinden kaynaklanan haklarının idaresini hakkaniyete uygun koşullarda sağlamak, üyelerinin haklarının idaresine ilişkin faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri, dağıtım planlarına uygun olarak hak sahiplerine dağıtmak, sözleşme yapılırken idare ettikleri haklara ilişkin olarak hakkaniyete uygun davranmak, kendi maddî ve/veya manevî menfaatleri bakımından gerekli gördükleri indirim veya ödeme kolaylıklarını sağlamak ve sözleşme yapılabilmesi için idaresini sağladıkları haklara ilişkin ücret tarifelerini süresinde belirlemek ve belirlenen tarifeleri ve bu tarifelerdeki her türlü değişikliği süresinde duyurmak olarak belirlenmiştir.

160

I.3. Meslek Birliklerinin Ücret Tarifesi Belirlemede Kullanacakları Esaslar

Meslek birliklerinin ücret belirlemelerine ilişkin esaslar iki hukuki düzenlemede belirlenmektedir.

I.3.1. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Hakkında Kanun

170 5846 sayılı Kanun'un "Meslek birliklerinin yükümlülükleri ve tarife tespitine ilişkin esaslar" başlıklı 42/A hükmünde, birliklerin tarifeleri tespit ederken göz önünde bulundurmaları gereken hususlara yer verilmektedir. Buna göre tarifelerin tespit edilmesinde, tarifelerin uluslararası uygulamaların ülkenin ekonomik ve toplumsal koşullarına uyarlanabilirliği göz önünde bulundurularak makul seviyede belirlenmesi ile teknolojik alandaki değişimlerin yanı sıra eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların yaratıldığı ve kullanıldığı sektörlerin yapısını tahrip edici, üretimi ve kullanımı engelleyici ve genel kabul görmüş uygulamalara zarar verici bir etki yaratılmaması, rekabeti bozucu şartlar oluşturulmaması, yapılan sınıflandırma, ilgili sektörlerdeki ürün fiyatları ve bu sektörlerin gayrisafi millî hâsıladaki payı, eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların kullanım ve/veya iletim sıklığı, birim fiyat veya götürü usulü ödeme, ödeme planı ve benzeri hususlar esas alınacaktır.

180

I.3.2. Eser, İcra, Yapım ve Yayınların Kullanılması ve/veya İletilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik)

Yönetmelik'in 8. maddesinin dördüncü fıkrasında, birliklerin tarifeleri tespit ederken dikkate alması gereken esaslar sıralanmaktadır.

190

“Tarifelerin tespit edilmesinde; tarifelerin uluslararası uygulamaların ülkenin ekonomik ve toplumsal koşullarına uyarlanabilirliği göz önünde bulundurularak makul seviyede belirlenmesi ile teknolojik alandaki değişimlerin yanı sıra eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların yaratıldığı ve kullanıldığı sektörlerin yapısını tahrip edici, üretimi ve kullanımı engelleyici ve genel kabul görmüş uygulamalara zarar verici bir etki yaratılmaması, rekabeti bozucu şartlar oluşturulmaması, yapılan sınıflandırma, ilgili sektörlerdeki ürün fiyatları ve bu sektörlerin gayrisafi millî hâsıladaki payı, eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların kullanım ve/veya iletim sıklığı, birim fiyat veya götürü usulü ödeme, ödeme plânı ve benzeri hususlar esas alınır.”

I.4. Seslendirme Sanatçılarının ve Ses-Bir'in 5846 Sayılı Kanun Çerçevesinde ve 4054 Sayılı Kanun Çerçevesinde Niteliği

200

Seslendirme, 5846 sayılı Kanun'un 1/B maddesinin (c) bendinde “diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsulleri” olarak tanımlanan “işlenme eser” kapsamına girmekte ve seslendirme sanatçıları aynı Kanun kapsamında bağlantılı hak sahibi kategorisindeki “icracı sanatçı” olarak kabul edilmektedir.

210

Seslendirme sanatçıları da ekonomik faaliyetleri itibarıyla, Kanun'un 3. maddesinde yer verilen “piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimleri” şeklindeki tanım çerçevesinde teşebbüstürler.

Ses-Bir ise, bağlantılı hak sahiplerinden icracı sanatçıların oluşturduğu meslek birlikleri kategorisine aittir ve seslendirme sanatı alanındaki tek meslek birliğidir.

Bu çerçevede, Ses-Bir, diğer eser ve bağlantılı hak sahipleri meslek birlikleri gibi 5846 sayılı Kanun'un 42. maddesine göre kurulmuştur ve “Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Komşu Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük” hükümlerine tabidir.

220

Her biri iktisadi faaliyette bulunmak suretiyle teşebbüs olan seslendirme sanatçılarından oluşan Ses-Bir, 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde yer alan “teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlikleri” şeklindeki tanım uyarınca, bir teşebbüs birliğidir.

I.5. Hukuki Değerlendirme

230

Ses-Bir'in seslendirme ücret tarifelerini belirme yetkisi 5846 sayılı Kanun'un 42/A hükmüne dayanmaktadır. Ses-Bir bu yetkiye dayanarak belirleyeceği ve üyeleri adına özel stüdyo ve televizyon kanallarından talep edeceği ücretleri, gerek 5846 sayılı Kanun, gerekse Yönetmelik'in yukarıda yer verilen maddelerindeki esaslara uygun olarak tespit etmekte yükümlüdür.

240

Fikri haklar alanında telif ücretlerinin belirlenme yetkisinin bu şekilde meslek birliklerine devredilmiş olması, diğer birçok piyasadaki durumun aksine, rasyonel ve fikri mal ve ilgili hizmetlere özgü özelliklere dayanmaktadır. İcra eseri olarak kabul edilmiş olan seslendirme kayıtlarında eserlerin üretilmesi özgün yorum, yaratıcılık ve emek gibi değeri ölçülemeyen unsurları içermektedir. Bu eserlerin yaratıcıları olan seslendirme sanatçılarının karşısında kurumsallaşmış ve ekonomik olarak çok daha güçlü konumda olan televizyon kanalları ve stüdyolar yer almaktadır. Eserlerin kullanımına ilişkin belirlenecek ücretlerin somut olmayan ölçütlere dayalı olması ve sanatçıların televizyon ve stüdyolar karşısında tek tek mali haklarını korumalarının çok güç olması, ücret pazarlığında aracılık edilmesini ve mali hakların toplu bir şekilde takibini gerektirmekte, bu noktada meslek birliği devreye girmektedir.

250

Bu bakımdan, 5846 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kurulmuş olan ve faaliyet gösteren Ses-Bir'in, sırf bu Kanun'dan ve Kanun'a dayanılarak çıkarılmış olan Yönetmelikten kaynaklanan yetkisini kullanması dahilinde seslendirme ücretlerini belirlemesi, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde "mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi" anlamında bir rekabet ihlali olarak görülmemektedir. Şikayet konusu durum, esasında kanuni bir hakkın kullanımından ibarettir. Dolayısıyla, Ses-Bir'in bizatihi ücret belirleme yetkisini kullanması ile ortaya çıkan ve şikayette yer verilen ücret listesi ve zam duyuruları, 4. madde kapsamında kısıtlayıcı bir teşebbüs birliği kararı değildir. Bu karar ve duyurular, ücret belirleme yetkisinin kullanılmasının rekabeti sınırlama amacına değil, fikri hak sahibi icracı sanatçıların mali haklarının korunmasına yöneliktir.

260

Sonuç olarak, Ses-Bir'in 5846 sayılı Kanun ile verilen yetkiye dayanarak seslendirmelere ilişkin olarak, bu seslendirmeleri kullanmayı talep eden kuruluşlara yönelik ücret tarifesi belirlemesi ve bu tarifeyi duyurması işlemi, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı bir teşebbüs birliği kararı olarak görülmemiştir.

270

Şikayet dilekçesinde pazar dışında teşebbüs birliği kararı ile belirlendiği öne sürülen diğer bir husus da seslendirme sanatçısına bir filmde en fazla kaç rol verilebileceğidir. Bu konu, 5846 sayılı Kanun ile Ses-Bir'e üyelerinin haklarını koruma görevinin hangi tür mesleki düzenlemeleri yapma yetkisi verdiğine ilişkin olup, 4054 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan bir husustur.

J. SONUÇ

280 Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, Seslendirme Sanatçıları Meslek Birliği'nin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile kendilerine verilen yetkiye dayanarak seslendirmeleri kullanmayı talep eden kuruluşlara yönelik ücret tarifesi belirlemesi ve bu tarifeyi duyurması işleminin, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti kısıtlayıcı bir teşebbüs birliği kararı olmadığına; bununla birlikte yine anılan meslek birliği tarafından bir seslendirme sanatçısına bir filmde en fazla kaç rol konuşturulabileceğinin belirlenmesinin 5846 sayılı Kanun çerçevesinde bir yetki tartışması dahilinde çözümlenebilecek bir konu olduğuna; bu nedenle söz konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 40 ve devamı maddeleri uyarınca bir önaraştırma yapılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

290